BIULETYN
Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego

WARSZAWA STYCZEŃ—LUTY 1950 Nr 1—2 (37-32)

Wydaje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, W-wa, Smulikowskiego 6-8.

Uznanie Ministra Kultury i Sztuki dla PTK za działalność muzealną.

Prezes Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego min. dr Stanisław Leszczycki otrzymał pismo treści następującej:

W związku z przejęciem przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w zarząd i użytkowanie Państwa muzeów regionalnych, należących do Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, uważam za swój miły obowiązek złożyć na ręce Obywatela Prezesa wyrazy uznania dla władz i agend Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego za sprawne i należyte przekazanie tych muzeów Ministerstwu.

Jednocześnie pragnę wyrazić w imieniu Ministerstwa Kultury i Sztuki podziękowanie Polskiemu Towarzystwu Krajoznawczemu za wieloletnią owocną działalność w dziedzinie muzealnictwa regionalnego, którego organizacja i dotychczasowy rozwój jest w znacznej mierze zasługą Towarzystwa i jego działaczy. Muzea Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Tomaszowie Mazowieckim, Włocławku i Piotrkowie odegrały i nadal jako placówki państwowe odgrywać będą niewątpliwie poważną rolę w zakresie szerzenia wiedzy i kultury w swoich regionach.

Jestem głęboko przekonany, że również w przyszłości Polskie Towarzystwo Krajoznawcze nie odmówi swej współpracy i pomocy Ministerstwu przy rozwiązaniu zagadnień muzealnictwa regionalnego na nowych podstawach.

V. Minister
(—) W. Sokorski

Muzea P. T. Krajoznawczego przejmowane przez Państwo.

Wśród wielu muzeów Samorządowych i Społecznych, które uchwałą październikową 1949 r. Komitetu Ministrów do Spraw Kultury przy Prezydium Rady Ministrów z dn. 1 stycznia 1950 r. przejęte zostały w Zarząd i użytkowanie Państwa, znajduje się i pięć muzeów Pol. Tow. Krajoznawczego: w Piotrkowie Trybunalskim, Tomaszowie Mazowieckim, Włocławku, Miechowie i Kętrzynie.

Przejęcie muzeów, w którym z ramienia Zarządu Głównego P. Tow. Krajoznawczego wziął udział V. Prezes Zarządu Głównego PTK Ob. J. Kołodziejczyk, odbyło się kolejno: dn. 15 grudnia 49 r. w Piotrkowie Trybunalskim, dnia 16 grudnia 49 r. w Tomaszowie Mazowieckim, dn. 17 grudnia 49 r. w Kętrzynie, dn. 18 grudnia 49 r. we Włocławku i dn. 19 grudnia 49 r w Miechowie.

Z ramienia Naczelnych Władz Muzealnych Ministerstwa Kultury i Sztuki w każdym wypadku wziął udział upełnomocniony przedstawiciel do przejęcia zbiorów muzealnych.

Podpisanie protokółu przejęcia i przekazanie zbiorów muzealnych odbyło się na zakończenie posiedzenia Zarządów poszczególnych Oddziałów, na których W. Prezes Zarządu Głównego Ob. J. Kołodziejczyk w kilku słowach naświetlił nowe drogi i zadania, jakie stają przed muzealnictwem w Polsce oraz na podstawie dokumentów streścił dzieje muzeów w poszczególnych miejscowościach i tak: w Piotrkowie Trybunalskim muzeum powstało w r. 1909 dzięki

Ze zbiorów P. T. Kraj. Fot. J. Kołodziejczyk

Ryc. 20. Zamek w Piotrkowie Trybunalskim. Siedziba Oddziału i Muzeum P T K od 1919 r.

inicjatywie zasłużonego działacza i krajoznawcy Prezesa Oddziału Piotrkowskiego P. T. K. ś. p. Michała Rawity Witanowskiego. W roku 1919 muzeum znalazło pomieszczenie na Zamku, którym aż do wojny 1939 r. Oddział Towarzystwa się opiekował; w Tomaszowie Mazowieckim muzeum regionalne Ziemi Opoczyńskiej zostało założone w r. 1927 dzięki inicjatywie Dr Tadeusza Seweryna, dzisiejszego Dyrektora Państwowego Muzeum Etnograficznego w Krakowie i prowadzone było przez Oddział P. T. Krajoznawczego; we Włocławku muzeum Ziemi Kujawskiej jest prowadzone przez Oddział Kujawski P. T. K. od r. 1909 a powstało dzięki zasłużonemu krajoznawcy ś. p. Antoniemu Olsakowskiemu, który był pierwszym prezesem Oddziału P. T. K., od roku 1929 muzeum mieści się w specjalnie wzniesionym na ten cel gmachu, który jest dużym sukcesem w działalności Oddziału; w Miechowie muzeum Ziemi Miechowskiej prowadzone przez P. T. K. od r. 1909, powstało dzięki inicjatywie zasłużonego archeologa ś. p. Stanisława Jana Czarnowskiego; w Kętrzynie to muzeum jedno z ostatnich, które powstało w okresie powojennym.

Zebrania Zarządów Oddziałów miały charakter uroczysty. V. Prezes Zarządu Głównego P. T. K. w swym przemówieniu odczytał uchwałę Zarządu Głównego P. T. K. przyjętą na plenarnym posiedzeniu Zarządu Głównego, które odbyło się w dn. 11 grudnia b. r. (patrz Ziemia Nr. 11. 1949 r. końcowy ustęp sprawozdania z akcji muzealnej), poczym podkreślił, że przejęcie muzeum P. T. Krajoznawczego przez Państwo jest dowodem uznania wieloletniej działalności Oddziałów i zapewnia muzelnictwu krajoznawczemu pomoc i opiekę ze strony Państwa.

Następnie — nakreślił stosunek Oddziałów P. T. Krajoznawczego do zagadnienia muzeów, podkreślając, że rola Oddziałów na odcinku muzealnym z chwilą przejęcia muzeów przez Państwo nie kończy się.

Na zakończenie przemówienia złożył w imieniu Zarządu Głównego serdeczne podziękowanie zespołom krajoznawczym za dotychczasową ich działalność na odcinku muzealnym, a na ręce Delegatów Ministerstwa Kultury i Sztuki złożył życzenia dalszego rozwoju muzeów.

Po krótkim przemówieniu Delegatów Ministerstwa Kultury i Sztuki i odczytaniu przez nich protokołów przejęcia muzeów — protokoły zostały podpisane przez — Delegata Ministerstwa Kultury i Sztuki, V. Prezesa Zarządu Głównego P. T. K. oraz Prezesa, względnie kustosza muzeum danego Oddziału P. T. K.

Z wydziału społecznej opieki nad zabytkami Przeszłości.

Na wniosek Zarządów Oddziałów, za aprobatą właściwych konserwatorów wojewódzkich i zgodą Zarządu Głównego Wydział Społecznej Opieki nad Zabytkami Przeszłości powołał następujących Opiekunów Społecznych:

Woj. Poznańskie:

1. Franciszek Jaśkowiak — dla dworu Bogusławskiego w Glinnie (woj. Pozn.)
2. Ludwik Iczakowski — dla zabudowań gospodarczych na Górczynie w Poznaniu.

Woj. Kieleckie:

3. Inż: Kazimierz Kühn — dla ruin zamku w Olsztynie pod Częstochową.
4. Bolesław Stala — zabudowań klasztornych w Mstowie.
5. Arch. Alfons Pinno — dla 2 kościołów w Radomiu.

Woj. Pomorskie:

6. Elżbieta Zawacka — dla Kościoła i zamku w Bierzgłowie.
7. Lipkowski — dla kościoła parafialnego i kościoła ewangelickiego w Chełmży.
8. Stanisław Duński — dla Zamku w Dybowie.
9. Franciszek Jarczewski — dla ruin zamku w Złotorii.

Woj. Śląskie:

10. Koło Krajoznawcze Młodzieży przy Zakł. Kształc. Handl. w Cieszynie — dla rotundy rom. św Mikołaja w Cieszynie.

Powoływanie dalszych Opiekunów Społecznych dla innych zabytków jest w trakcie realizacji. Równocześnie Wydział notuje organizowanie się Sekcji Społecznej Opieki nad Zabytkami Przeszłości przy Oddziałach P. T. K. w Gdańsku, Katowicach, Piotrkowie, Poznaniu, Tarnowie.

Wycieczki PTK a współpraca z konserwatorem.

Jak wiadomo, w każdym urzędzie wojewódzkim urzęduje konserwator, którego zadaniem jest piecza nad zabytkami przeszłości oraz pomnikami przyrody.

Nasze wycieczki krajoznawcze, docierające do różnych punktów kraju, niejednokrotnie czynią spostrzeżenia, które mogą zainteresować konserwatora wojewódzkiego.

Oddział Poznański PTK wprowadził zwyczaj komunikowania wszelkich spostrzeżeń poczynionych na wycieczkach urzędowi konserwatorskiemu w województwie. Dla przykładu podajemy kilka takich aktualnych raportów, złożonych konserwatorowi po wycieczce krajoznawczej PTK.

„Podczas niedzielnej wycieczki w dniu 30 ub. m. stwierdziliśmy, że dworek Bogusławskich w Glinnie, rodzinny dom Wojciecha Bogusławskiego, w dalszym ciągu nie jest zabezpieczony, podjęty remont nie został dokończony i dom niszczeje pod działaniem wpływów atmosferycznych. Niepokryta jest część domu, wskutek czego woda rozpuszcza polepę glinianą na strychu, a sufity niszczeją. Profilowane belki w suficie i spoczywające na nich deski są mocno zbutwiałe. Jeżeli dach nie zostanie naprawiony przed nadejściem słot, mogą powstać dalsze poważne szkody. Na prowizoryczne pokrycie dachu wystarczyłoby 40 — 50 m. kw. papy (raport z dnia 2 listopada 1949)".

„Dwór w Śmiełowie zwiedziliśmy z wycieczką zorganizowaną przez nasze Towarzystwo w niedzielę 23 października. Stwierdziliśmy, że architektura dworu nie ucierpiała od działań wojennych ani też z innych przyczyn. Dach budynku znajduje się w dobrym stanie i budynek zabezpieczony jest przed działaniem wpływów atmosferycznych. Również wewnątrz budynku nie widać żadnych szkód w architekturze.

Z dawnego urządzenia dworu nie pozostało dosłownie nic. W dwu pokojach pierwszego piętra pozostały tablice pamiątkowe poświęcone Adamowi Mickiewiczowi i Henrykowi Sienkiewiczowi, którzy w tym dworze przebywali, pierwszy w roku 1831, zaś drugi w 1899. Dwie sale parterowe posiadają wystrój malarski, freski rzekomo Smuglewicza. Malatury na sklepieniach nie wykazują żadnych uszkodzeń, natomiast grupy figuralne wykazują ślady strzałów karabinowych. Są to szkody drobne i łatwo dające się naprawić.

W jednej z tych sal znajduje się prowizoryczna scena dla przedstawień amatorskich, dla zabezpieczenia malatur przed przypadkowymi szkodami należałoby scenę przenieść w inne miejsce. W innych pokojach nie ma żadnych ozdób malarskich ani rzeźbiarskich". (Raport z dnia 2.11.1949).

Powyższe raporty, jak i wiele innych, będących w naszym posiadaniu, są przykładem, jak nasze wycieczki krajoznawcze mogą ułatwiać pracę konserwatorów wojewódzkich i przyczyniać się do ochrony zabytków dzieł sztuki oraz pomników przyrody.

Zimowy obóz młodzieży krajoznawczej.

W dniu 25 grudnia r. ub. grupa 104 członków Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK. z Warszawy wyruszyła na dwutygodniowy zimowy obóz krajoznawczy do Dusznik w Ziemi Kłodzkiej. Grupa składała się z 21 dziewcząt i 83 chłopców. Kierowniczką obozu była prof. Janina Braulińska z Warszawy.

Ryc. 21. Uczestnicy zimowego obozu Młodzieży Krajoznawczej w Dusznikach Zdroju.

Zakwaterowanie wraz z całodziennym utrzymaniem uzyskano w domach turnusowych Kuratorium Okręgu Szkolnego Wrocławskiego.

W czasie trwania obozu urządzono całodzienną wycieczkę krajoznawczą do Kudowy Zdroju i Czermna. Odbyto drugą wycieczkę na szczyt Smolnika w Górach Bystrzyckich, oraz szereg wypraw narciarskich do Podgórza.

Wieczorami odbywały się świetlice krajoznawcze oraz zabawy.

Urządzono również zawody narciarskie o mistrzostwo obozu oraz na zakończenie „marszobieg" o nagrodę najszybszego obozowicza.

Wszyscy zdrowi i zadowoleni powrócili do Warszawy, żałując, że pobyt na obozie kończył się w chwili, gdy obfity śnieg zapowiadał wiele większych emocji narciarskich.

Obóz zorganizowała Warszawska Komisja Okręgowa Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK przy zasiłku finansowym Zarządu Głównego PTK.

Obóz uwzględniał zarówno wczasy, wychowanie sportowe, jak i zagadnienia krajoznawcze.

Wykazał, że obozy krajoznawcze można organizować zarówno zimą, jak i latem. Doświadczenie obozu warszawskiego może być z powodzeniem wykorzystane przez inne Okręgi PTK.

Oddział PTK. w Warszawie.

Na miesiąc styczeń i luty b. r. Oddział Warszawski przewidział następujące odczyty krajoznawcze dla członków i gości:

Zamek Warszawski i fortyfikacje — inż. Feliks Kanclerz.

Włóczęgi po Sudetach — dr Mieczysław Orłowicz.

Czeskie Tatry — dyr. Justyn Wojsznic.

Ratusz Wrocławski — red. W. Przyborowski.

Pałac Łazienkowski — inż. Feliks Kanclerz.

Przygody Alpejskie — prof. Wawrzyniec Żuławski.

Odczyty odbywają się w sali Ogniska przy ul. Marii Konopnickiej 6 o godz. 19 w czwartki.

W dniu 15 grudnia ub. roku w Oddziale Warszawskim PTK powstała Sekcja Narciarska, do której zgłosiło się 26 członków. Przewodniczącym Sekcji został ob. Tadeusz Zieleniewski, zastępcą ob. Stanisław Lenartowicz, sekretarzem ob. Jerzy Filiński, zastępcą Piotr Rafalski.

Sekcja została zgłoszona do Polskiego Związku Narciarskiego. W okresie ferii zimowych Sekcja zorganizowała pierwszy obóz narciarsko-treningowy w Zakopanem.

Radni Będzina członkami Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego

Pod powyższym tytułem pisze Dziennik Zachodni Nr. 359 z dnia 31 grudnia 1949 roku:

„Na ostatnim posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej w Będzinie zapadła ciekawa uchwała o przystąpieniu całej Rady na członków Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Niezależnie od tej uchwały szereg członków Rady zgłosiło indywidualne przystąpienie do Towarzystwa.

Uchwała Rady Będzińskiej, świadcząca o docenianiu wartości społeczno - wychowawczych tkwiących w krajoznawstwie wystawia Radzie jak najlepsze świadectwo.

Przypuszczać należy, że uchwała ta będzie przykładem dla wielu innych organizacji będzińskich, które powiększą szeregi Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego".

Ś. p. Stanisław Michalski

Dn. 30 grudnia 1949 r. zmarł w Krakowie ś. p. Stanisław Michalski, wieloletni członek Polskiego Tow. Krajoznawczego, twórca i redaktor „Poradnika dla Samouków i Nauki Polskiej" dr. h. c. Uniwersytetu Warszawskiego, więzień carskiej Cytadeli w Warszawie i Obozu w Oświęcimiu. W zmarłym Towarzystwo przed wojną znajdowało gorącego orędownika, który piastując przed wojną wysokie stanowiska zawsze wówczas popierał akcje Towarzystwa na odcinku poczynań kulturalnych.

W pogrzebie który odbył się w Warszawie z ramienia naszego Towarzystwa składając wieniec na trumnie wzięli udział: prof. J. Witkiewicz i J. Kołodziejczyk, V. Prezesi Zarządu Głównego, oraz Z. Beczkowicz — Przewodn. Kom. Rew. PTK.

Spis treści:

	Str.
Istota społecznej opieki nad zabytkami przeszłości **(St. Szymański)**	2
Złoty Stok **(T. Prus-Wiśniowski)**	4
Białogard **(Cz. Piskorski)**	7
Wrażenia z wycieczki po Mazurach i Warmii **(Z. Kopp)**	11
Orły w Polsce **(S. Bałuk)**	17
Poradnik krajoznawczy.	
Inwestycje i gospodarka w schroniskach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w latach 1949 i 1950 **(W. Bagieński)**	19
Trzy książki o Śląsku **(M. Woźnowski)** Cz. I-a	24
Wiadomości Krajoznawcze	
Z piśmiennictwa	28
Biuletyn Pol. Tow. Kraj.	29

Prenumerata roczna 500 zł. półroczna 275 zł, kwartalna 150 zł. Zeszyt pojedyńczy 60 zł.

Przedpłatę przyjmują urzędy pocztowe na konto czekowe P. K. O. Nr I-1401. Warszawa.

Redaguje Komitet. Wydawca: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze,

Redakcja i Administracja: Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8 III p.

Druk. P. W. Z. G. Zakład Nr 17 Warszawa, Wolska 19 B - 103298